

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

פילגשות

א. בספרות חז"ל

1. בבלי:
 - א) סנהדרין כא., "מאי נשים... ולא קידושין".
 - ב) יומא סו: כ"י מינכן 6, "שאלו את ר' אליעזר... כבשה" (הנוסח בדפוסים לא כולל התייחסות לפילגשים).
 - ג) נוסחאות של ראשונים בגמרא בסנהדרין:
 - 1) רש"י ורמב"ן לבראשית כ"ה, ו.
 - 2) רמב"ם הלכות מלכים פ"ד ה"ד.
 2. ירושלמי כתובות פ"ה ה"א, "ואיזו... כתובה".
 - א) ראו את נוסח הירושלמי בכ"י לייזן וראו את נוסח כתב היד ואת ההגהה.
 - ב) לרקע על תנאי כתובה ראו רמב"ם הלכות אישות פי"ב הל' א-ה.

ב. גאונים ראשונים:

1. תשובת רב נטרונאי, מה' ברודי סימן רסב.
2. רמב"ם וראב"ד:
 - א) אישות א', ד ובהשגת הראב"ד.
 - ב) הלכות מלכים ד', ד; שם, ג', ב ובהשגת הראב"ד.
 - ג) להרחבה - תשובות הרמב"ם, מה' בלאו, סימן ריא.
3. תשובות רבי אברהם בן הרמב"ם סימן כ"א.
4. רמב"ן:
 - א) השגות לשורש ה' בספר המצוות – הקטע המצורף.
 - ב) תשובת הרמב"ן בתשובות הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן רפד.
5. רא"ש:
 - א) שו"ת הרא"ש כלל לה סימן י
 - ב) שו"ת הרא"ש כלל לב סימן א.
6. שו"ת הריב"ש סימן שצח וסימן תכה.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

7. שולחן ערוך אבן העזר שו"ע אבן העזר סימן כ"ו סעיף א', חלקת מחוקק סק"ב, בית שמואל סק"ד, ביאורי הגר"א סק"ו-סק"ח.
8. להרחבה - לרקע היסטורי למצב בתקופת הראשונים – אברהם גרוסמן, חסידות ומורדות – נשים יהודיות באירופה, עמ' 229-256 (בעיקר עד עמ' 243). כדאי גם לעיין בעמ' 118-122.

ג. אחרונים ופולמוס ימינו

1. שו"ת שאילת יעבץ חלק ב' סימן טו.
2. פולמוס הרווקות באקדמות י"ז – לעיון במאמרו של צ' זוהר באקדמות י"ז ובתגובות למאמרו

[לחצו כאן](#)

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד א

מאי נשים ומאי פלגשים? –

אמר רב יהודה אמר רב: נשים, בכתובה ובקידושין, פלגשים - בלא כתובה ובלא קידושין.

סנהדרין כא. כ"י תימני – יד הרב הרצוג 1

מאי נשים ומאי פלגשים?

5

אמ' רב יהודה אמ' רב: נשים בכתובה וקדושין, פלגשים בלא כתובה ולא קידושין.

יומא טו: כ"י מינכן 6 (וכן הנוסח בשני כתבי יד תימניים ליומא)

שאלו את ר' אליעזר פלני מהו לעולם הבא? מי סבירא לן הא דאמ' ר' שמואל בר נחמני אמ' ר' יונתן כל

האומר שלמה חטא אינו אלא טועה או לא?

אמ' להן לא שאלתם על פלני.

10

ופלני מהו לעולם הבא? מי סבירא לן הא דאמ' רב יהודה אמ' רב נשים בכתובה ובקדושין פלגשים בלא

כתובה ובלא קדושין או לא?

אמ' להן לא שאלתם אלא על פלני.

שאלו את ר' אליעזר מהו להציל כבשה מיד הארי? מי סבירא לן הא דאמ' ר' שמואל בר נחמני אמ' ר' יונתן

כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו או לא?

15

אמ' להן לא שאלתם אלא על הרועה.

ומהו להציל רועה מיד הארי? מי סבירא לן הא דחולקין כבוד לתלמיד במקום הרב או לא?

אמ' להן לא שאלתם אלא על כבשה

ירושלמי, כתובות: ה, א <כס, ד> - ליידין

ואי-זו היא אשה ואי-זו היא פילגש.

20

ר' מאיר או'. אשה יש לה כתובתה [פילגש אין לה כתובה1].

ר' יודה או'. אחת זו ואחת זו ((אין): [ג'נל\$. יש0]): [יש1] לה כתובה. אשה יש לה כתובה ותנאי כתובה.

פילגש יש לה כתובה ואין לה תנאי כתובה.

רש"י בראשית פרק כה פסוק ו

ו) הפילגשים - חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת, היא הגר היא קטורה. נשים בכתובה, פילגשים בלא

25

כתובה, כדאמרינן בסנהדרין (כא א) בנשים ופילגשים דדוד:

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

רמב"ן בראשית פרק כה פסוק ו

ורש"י כתב נשים בכתובה, פילגשים שלא בכתובה כדאמר בנשים ופילגשים דדוד בסנהדרין (כא א). ואין הדבר כן, כי לא תקרא פילגש אלא כשהיא בלא קדושין, כי הכתובה מדברי סופרים, והגירסא בסנהדרין פילגש בלא כתובה וקדושין. אבל אפשר שגם בני נח כאשר ישאו להם נשים כמשפטן בבליה היו נוהגים לכתוב להן מהר ומתן, ואשר רצונה שתהיה להם פילגש וישלח אותה כאשר ירצה ולא יהיו בניה בנוחלים את שלו, לא היה כותב לה כלום. ועל דעת רבותינו (ב"ר סא ד) שהיא הגר, הנה היא פילגש ודאי:

רמב"ם הלכות מלכים פרק ד הלכה ד

וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופילגשים, נשים בכתובה וקדושין, ופילגשים בלא כתובה ובלא קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל ההדיט אסור בפילגש אלא באמה העבריה בלבד אחר ייעוד, ויש לו [רשות] לעשות הפילגשים שלוקח לארמונו טבחות ואופות ורקחות, שנאמר ואת בנותיכם יקח לרקחות ולטבחות ולאופות.

תשובות רב נטרונאי גאון - ברודי (אופק) יורה דעה סימן רסב

* רב נטרונאי זצ"ל. ושאלת שהרבו אנשים ממקומות לקנות שפחות יפות מראה, והם אומרים כי הם קונין אותן לעבדות, וחושדין אותם שהם קונין אותן לדבר אחר, אם ראוי להניחם על החשד. ואם יש מי שאומר על שפחותו: כבר שחררתיה והיא אצלי כמו פילגש, אם נהיה שומעין לו, אם נחקור על הדבר עד שיוציא {י} א גט שחרור שכתב לה ויביא ראייה שקדשה. ואם יש לבית דין להזדקק לדבר ולחקור עליו, אם יניחו כל אדם על אמונתו, ומי שהוא חשוד יעמוד בחשדו והנאמן באמונתו, יפרש לנו אדוננו.

כך ראינו: שהיחוד עם נשים יפות מראה אסור... והשפחה שלב אדוניה גס בה וחזקה שהיא שומעת לדבריו, קל וחומר שיש להזהר מלהתייחד עמה.

...

אבל מה שהזכרתם בשאלתכם על מי שידוע שהוא אדוניה של שפחה והוא אומר: שחררתיה והיא פילגשי, אם שומעין לו או ראוי להצריכו להראות גט שחרור שכתב לה ולהביא ראייה שקדשה.

תשובתכם: לפי העיקר יש לשמוע לו, כמו שאמרו (שם מ ע"ב) האומר עשיתי את פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חוששין שמא (זוכה) [זיכה] לו על ידי אחר, ועוד אמרו (שם לט סע"ב - מ רע"א) אמר רבי (חייא) [זירא] אמר רבי (יוסי) [אסי] אמר רבי אלעזר אמר רבי (חנניה) [חנינא] עבד שנשא אשה בפני רבו יצא לחירות, רוצה לומר שאם השיאו רבו אשה הרי הוא כדין בן חורין, אף על פי שאנו יודעין שאינו נעשה בן חורין אלא בגט שחרור, אבל אנו רואין אותו כאילו נכתב לו גט שחרור ונאמ {י} לרבו ששחררו כראוי, ונאמר אלמלא ששחררו לא היה משיאו בת ישראל, שאסור (לו) [לה] להנשא לעבד, וכל שכן זו שנשאה

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

55 רבה. ואם כתב לה שטר אירוסין ואמר "צאי והתקדשי בו" הרי היא אצלינו כדין משוחררת, כמו שהעבד
כדין משוחרר כשהשיאו רבו אשה. ואם הרב תלמיד חכם די לנו משהוא יודע, ואם הוא עם הארץ וכיוצא
בו, נודיעהו התנאין שצריכין בשחרור שפחה וטבילתה כדי שיהא מותר לישא אותה, ואם הוא אומר כבר
עשיתי כך, אין אנו חייבין להצריכו להביא ראיה על זה, כמו שאנו מצריכין השפחה כשהיא טוענת
שנשתחררה ואין רבה מודה, ויש חיזוק לדברינו במה שאמרו רבותינו ז"ל (יבמות קז ע"א ומקבילות) אין
אדם עושה בעילתו בעילת זנות. (עד הנה) 60

שו"ת הרמב"ם סימן ריא

שאלה מה יאמר אדוננו בדבר בחור, שקנה שפחה יפת תואר והיא אצלו בחצרו, והחצר גדולה והוא דר עם
אשת אביו ושלש בנותיה הקטנות. נפלו דין ודברים בינו ובין אחיו. תבעו (האח) אל השופט ואירעו ביניהם
דין ודברים הרבה. אחר כך הלשין אחיו אותו אל השופט, שקנה שפחה נוצריה וגיירה והוא מתיחד עמה
65 באה השפחה (לפני השופט), ושאלה השופט, מה היא, אמרה: יהודיה. הציע לה הפשעות וסרבה ואמרה:
אני, יהודיה בת יהודיה אני. החזיר אותה לו השופט ולקחה לביתו ורננה עליו העיר והיא עכשו נשארה
בביתו. האם צריכים בית דין להוציאה מביתו משום יחוד, אע"פ שלא יתיחד עמה, משום שנאמר +במדבר
ל"ב, כ"ב, פ"ן+ והייתם נקיים מ"י ומישראל, או נאמר, משום שאשת אביו עמו בחצר, איננו חייבים
להוציאה מאצלו. ואם בית דין צריכים להוציאה, מאיזה טעם תהיה הוצאתה, לפי שלא מצינו שאסרו אלא
יחוד פנויה ויחוד בגויה, ומאיזה טעם נאסור ישיבתה בביתו? והאם לה דין יפת תואר אם לא? יורנו רבינו
70 ושכרו כפול מן השמים.

[אין לה דין יפת תואר], לפי שזאת נתייחדה בדין תורה, משום שהותר ליקחה לאשה באותה העת, ר"ל
בעת הכבוש, כשהיא בגיותה, מפני שלא דברה תורה אלא כנגד היצר +קידושין כ"א ב'+ כמו שהותר להם
75 באותה העת לאכול האסורים ובתים מלאים כל טוב אפילו קדלי דחזירי, ואין להקיש על זה. וצריכים בית
דין אחר זאת השמועה אשר לא (לכפותו) להוציאה או ישחררה וישאנה לאשה, אעפ"י שיש בזה כעין עברה,
לפי שהנטען על השפחה ונשתחררה אסור לו לישאנה לכתחלה, לפי שכבר פסקנו פעמים אחדות בכגון אלו
המקרים, שישחררה וישאנה. ועשינו זאת מפני תקנת השבים ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו.
וסמכנו על דבריהם ז"ל עת לעשות ל"י הפרו תורתך. ומסייעין לו לישאנה בעדינות וברוך, ויקבעו לו מועד
80 לישאנה או להוציאה, כמו שעשה ע"ה. והאלהים יתעלה יתקן קלקולנו, כמו שהבטיח ואמר ואסירה כל
בדיליך. וכתב משה.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

שו"ת רבי אברהם בן הרמב"ם סימן כא

שאלה ילמדנו רבנו מה פרוש הכתוב ויקח לו אשה פלגש + שופטים י"ט א'. + ואומר ותזנה עליו פילגשו + שם י"ט ב'. + איך לקחה ואיך היה מותר להחזירה אחר הזנות. יורנו אדוננו ושכרו כפול. תשובה החכמים ז"ל בארו + סנהדרין כ"א א + שאשה בכתובה וקידושין ופילגש בלא כתובה ולא קדושין והיא, ר"ל הפילגש, אסורה ואינה מותרת אלא למלך, ולשאר ישראל, ואותו איש עבר עברה בלקחו פילגש. ושהחזיר אותה אחרי זנותה פריצות, אף על פי שלא נאסרה עליו בזנותה לפי דקדוק ההלכה הואיל ולא היתה אשתו בכתובה וקידושין. והם היו אז כמו פריצים, כמו שנאמר באותו ספור + שופטים כ"א כ"ה + בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה. וכתב אברהם ביר' משה זצו"ל.

85

השגות הרמב"ן לספר המצוות שורש ה

אבל בבני הקדושין פנוי הבא על הפנויה, אם לדעת פלגשות, רצוני לומר שתהא מיוחדת וידועה לו, זה מותר הוא ואדוננו דוד ע"ה נשא מהן. אבל אם בא עליה דרך מקרה כענין הזונים זה אינו בכלל אל תחלל את בתך להזנותה ולא בכלל לאו קדשה אלא לדברי רבי אלעזר ואין הלכה כמותו אבל הוא בכלל אזהרתו של רבי אליעזר בן יעקב מתוך שהוא בא על נשים הרבה ואינו יודע על אי זו מהן בא וכן היא שקבלה מאנשים הרבה נמצא אח נושא את אחותו ועל זה נאמר ומלאה הארץ זמה,

90

95

שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן רפד

/ענין כתבי הרמב"ן שעוועל, כרף א', דף שפ"א/ עוד זאת התשובה, השיב הרמב"ן ז"ל לר' יונה זצ"ל. איש אלהים, קדוש, הוא הרב החסיד, רבי יונה ז"ל /יש למחוק זה/. שלומך ושלום תורתך, יגדל לעד, ויסגא לנצח. הגיעני מצותך, בענין: הפלגש. להודיעך בה דעתך, ע"ד = על דרך = אמת, לא כנושא ונותן. לא ידעתי, במה יסתפקו בה, דודאי מותרת היא, כיון שיחדה לעצמו. שלא נאסרה אשה בזנות לישראל, אלא ממדרשו של רבי אליעזר ב"י = בן יעקב =. נמצא אח נושא אחותו, ואב נושא בתו. ועל זה נאמר: ומלאה הארץ זמה. אבל כשנכנסה בביתו, והיא מיוחדת וידועה לו, בניה נקראים על שמו, ומותרת. שהרי דוד נשא אותה. ולא הוזכר בכתוב, ולא בגמרא, הפרש בין מלך להדיוט. ומצינו גדולי ישראל נושאים אותה. שנאמר: ועיפה פילגש כלב ילדה. וגדעון, שופטן של ישראל, שדבר בו ה', כתיב בו: ופילגשו אשר בשכם, ילדה לו. וא"ת שהשופט הרי הוא כמלך, מפני שנוהג שררה על הציבור, ופילגשו ידועה. נתת דבריך לשיעורים, להתירה לבעלי השם. ופילגש בגבעה, אילו היתה אסורה עליו, לא אמר הכתוב: ויקם אישה וילך אחריה. וכתוב: ויאמר אבי הנערה אל חתנו. וגם הוא מתבייש בזמתו. אלא שהיה הדבר מותר, ונהוג בישראל. והוא אמר: ואוחז בפילגשי, ואנתחה כי עשו זמה ונבלה בישראל. מכלל שהוא לא היה עושה: לא זמה, ולא נבלה. שמא תאמר מן התורה היא מותרת, ומדבריהם הוא דגזור. וכי באיזה מקום הוזכרה גזירה זו בתלמוד! ואיזה

100

105

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

- 110 ב"ד, נמנו עליה! ובאיזה זמן, נשנית משנה זו! ומה שאמרו: כלה בלא ברכה, אסורה לבעלה כנדה; אינו אלא לומר, שכיון שנכנסה לחופה, נתחייב לברך, ואסור ליהנות ממנה בלא ברכה. ובענין הזה, היא שנויה במקומה, במסכת כלה. וכך אמרו: כל הפוחת לבתולה ממאתים, ולא למנה ממנה, הרי זה בעילתו בעילת זנות. וכך אמרו, במקדש על תנאי ובעל: אין אדם עושה בעילתו, בעילת זנות. והטעם לכלן, מפני שהקידושין והחופה, מ"ע = מצות עשה. = וכל שבא לישא אשה, שתהיה אסורה לכל אדם, וקנויה לו: לירשה, וליטמא לה; אמרה תורה: יקדש, ויכניס לחופה, ויברך ברכת חתנים בעשרה. ואם הקדים לבא על 115 ארוסתו, בבית חמיו, לוקה מכת מרדות. ואם אחר שהכניסה בביתו, הקדים ובא עליה בלא ברכה, אסורה לו כנדה. וכן, כל שלא כתב לה מאתים, סבורה היא כיון שאינו נוהג עמה כבעל, עיניו נתן בגירושין. היא לה גרושת הלב. הא אילו רצה שתהיה לו פילגש, שלא תהא קנויה לו, ולא אסורה על אחרים, ולא קדש כלל, הרשות בידו. וגם דברי הרמב"ם ז"ל, אינם לאסור פילגש להדיוט, ולהתירה למלך. אלא כך אמר: וכל 120 הבעל אשה לשם זנות, בלא קידושין, לוקה מפני שבעל קדשה. ולשם זנות, היינו שפגע בה, ובעלה, ולא יחדה לעצמו לשום פילגשות, דהיינו קדשה. ולא אמר הר"ם ז"ל: כל הבעל בלא קדושין, לוקה. וכן בהלכות מלכים, כשהזכיר פילגשים במלך, לא הזכיר כלל שהוא היתר מיוחד לו. וכבר כתבתי זה, בספר המצות: תראהו משם. הנה הוא ביד השר הגדול, החכם, ר' מאיר אלמושרי"ן, ירום הודו.
- וגם בענין בשולי נכרים, דעתי אני: שאין אסורין בשפחות הללו, הקנויות לנו. דמלאכה דעבד ערל, מלאכה 125 דישראל הוא, דקנוי לו למעשה ידיו, ומוזהר עליו בשבת מן התורה, וליתיה בכלל נכרים. והלכך ליתיה בכלל גזירות דידהו, וכן נהגו.
- ואתה רבינו, ה' יחיך, במקומך תזהירם מן הפילגש, שאם ידעו ההיתר, יזנו ויפרצו ויבואו עליהן בנדותן.
- ...
- ואתה כרוב ממשח, הסוכך על המוני, כסא כבוד להנחיל, ותאריך ימים על ממלכתך, להורות בישראל 130 הלכה למשה מסיני. וכבודך יגדל, מעל לגבול ארצנו, לעיני. ותגלנה בחברת מעלת רעיוני. כחשך אחיך הנכסף, החותם: משה בר' נחמן ז"ל.

שו"ת הרא"ש כלל לה סימן י

- ראובן גרש את אשתו ואחר כך נתיחדה עמו בעדים, ואמר שבא עליה בשעת היחוד אבל לא פירש לשם קידושין, וגם העדים אינם מעידים שנתיחד לקדש; ואחר כך הלכה מן העיר וקבלה קידושין משמעון בעיר 135 אחרת והיא פילגשו בלא כתובה.

תשובה: כיון שיש עדים שנתיחדה עמו אחר שגרשה, צריכה ממנו גט, דעדי יחוד הן הן עדי ביאה, ותולין שלשם קידושין בא עליה. דקיי"ל כב"ה (גיטין פא), בההיא דהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי, שצריכה

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

140 ממנו גט; ומוקי פלוגתיהו כשלא ראוה שנבעלה, אלא דאיכא עדי יחוד, דאמרי: עדי יחוד הן הן עדי ביאה, כיון דלבו גס בה מסתמא לשם קידושין בא עליה ולא עשה בעילתו בעילת זנות. הילכך, השני, שנתקדשה לו לשם פילגש קודם שגרשה הראשון, ושהתה עמו לשם פילגש, בודאי בא עליה ונאסרת עליו, כיון שהיא אשת איש משום יחוד של ראשון, וצריכה גט משניהם, ואסורה לשניהם. ואע"ג דאמרינן: הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה, לא חשבינן לה אשת איש ודאי, לצאת מן השני בלא גט.

שו"ת הרא"ש כלל לב סימן א

145 שאלה: ראובן היה לו פילגש, אעפ"י שהיו עוררין בדבר ואומרים שהיתה עמו בקדושין, כבר הוטל חרם על כל מי שיודע שהיו ביניהם קדושין שיעיד בבית דין, ולא בא שום עדות על זה כלל. ואחר כך נשא שמואל, בן שמעון אחי ראובן, אותה הפילגש על ידי חופה וקידושין. ועתה יש עוררין עליו שלא כדין נשאה. על כן יורנו אדונינו כדת מה לעשות בדבר הזה.

150 תשובה: כתיב: ערות אשת אחי אביך לא תגלה, דוקא כשהיתה אשת אחי אביו בקדושין, דמקרי אישות, אבל פילגש אחי אביו מותרת לו. וזו, שלא יצא עליה עדות של קדושין, מתורת/מותרת/ לבן אחיו. כדתנן: נושאין על האנוסה, ומותר באנוסת אביו ובמפותת אביו. וכן אחיתופל אמר לאבשלום שיבא אל פילגשי אביו. אבל אם יש עדים ששמעו מפי האשה שאמרה: קדשני ראובן בפני ב' עדים והלכו למדינת הים, נאסרת בקרובי ראובן על פי דבורה. אבל אם אמרה: קדשני, בסתם, ולא אמרה: בפני ב' עדים, אין בדבורה כלום; דקדושין שלא בפני עדים לאו קידושין נינהו, ואפילו האיש והאשה מודים, שאין דבר שבערוה פחות משנים. נאום אשר בן ה"ר יחיאל זצ"ל.

שו"ת הריב"ש סימן שצח

160 עוד לו. להשיב על הקונדרס, שחזר לכתוב על הענין הנזכר. דברי פי חכם חן; וכבוד, יתמוכו. כידודי אש, לפידים מפיו, יהלכו. בחקר תהום, עמוק עמוק ישוטטו: לבקש פנינים, ואבני מלואים. ובגבהי שמים, ראש כוכבים: כנפי מחשבותיו פורשים למעלה, בהיכל מלך מובאים. מה יקרו רעיו, ומזמות יחשוב. בסברות והיות, חיות הנה, חשות ממללות: רצוא ושוב. מה נמלצו אמרים, אמת ישיב הנה. שמוע מפיו, ומפי כתבו: תורה; מזבח טוב; מחלב אלים; להקשיב. ומי ישיב את האריה החי, גבור ואיש מלחמה. סובב סובב רוח מבינתו, יחלוף בכל קצוי המערכה, ומקיף. ומי יוכל לדון, עם שתקיף. אבל, כי הויותיך, ישעשעו נפשי בהם. עמל אשכח, להשקיט לי מימי רע. לא כמשיב, רק כנושא ונותן; אשוב, אתוכח, אחזיק מגן וצנה להיות צל: מחצי גבור שנונים, ומאבני בלסטראות. המקלות אשר פלל, ומהנה אתחיל. והאל ינקני משגיאות, כי אליו אוחיל.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

- 170 פתח דבריד, האשמתני וחשדתי: היותי מחפה על הרב רבינו משה /בן מיימון: הרמב"ם/ ז"ל, דברים אשר לא כן. שכל ביאה שלא לשם אישות, אסר אותה בלאו: דלא תהיה קדשה. והוספת: שגם הראב"ד לא הבין כן מדבריו. ואע"פ שכן נראה מלשון ההשגות; תקנת הלשון, ופירשת אותו לפי דרכך, וכן הבאת ראיה מלשון הר"ם ז"ל, בהלכות אסורי ביאה.
- ואני אומר: בספר המצות, כתב הרב רבינו משה /הרמב"ם/ ז"ל, זה לשונו: והמצוה היא: שנמנענו מלבעול בלא כתובה וקדושין. והוא אמרו, יתברך: ולא תהיה קדשה מבנות ישראל וכו'. והאריך שם בזה. וסוף דבריו: וזה הלאו; כלומר: לאו דפנויה; לוקין עליו. ושם נראה שדעתו: שהאשה המתרצית לביאה בלא קדושין, היא בלאו הזה; זולתי הנבעלת באונס, והמפותה בדרך מקרה; שזה דבר בלתי מצוי, כיון שהיא צריכה אל פתוי. אבל המכינה עצמה, מדעתה בלא פתוי, להבעל לאיש; אפילו לאיש מיוחד, לדבריו: היא בלאו. וזהו אסור הפלגש שכתב להדיוט. ונראה שמן הלאו הזה, אסרה להדיוט, בספר שופטים. ואע"פ שלא הזכיר שם מלקות, כבר הזכירו בספר נשים: המיוחד לזה. ובדיני המלכים: מאן מעייל הדיוט לתמן; רק אגב גררא. ובאמת, כי הוקשה לי לדבריו: א"כ מי התירה למלך? כמו שהוקשה לך. וכי לא ראיתי אז, מה שכתב בספר שופטים, חשבתי שדעתו: שהפלגש היא בקדושין, ואין כאן: אסור לאו של קדשה; ומותרת היתה אז: בין למלך, בין להדיוט. ועוד, שאם דעת הרב ז"ל: שהפלגש היא בלא קדושין; למה אמר: שהפלגשים, ממנין השמנה עשרה? זה הכריחני לומר לדעתו: שהפלגש בקדושין. ומה שהוקשה לך: מתי ילדים (סנהדרין כ"א), ובנית על קושיא זו: בנין גבוה. עד שהכרעת: כדברי הרב רבינו אברהם בן דוד ז"ל: שהפלגשים אינן ממנין השמנה עשרה. לו יהי פי' אותה מימרא, כמו שחשבת: שהיו בני דוד. אעפ"כ, אינה קושיא! שהרי על כרחין, מדקאמר: בני יפת תאר היו; מביאה ראשונה נתעברו. דהא לא קאמר: בני פלגשים היו. ומשום הכי, חשיב להו עובדי כוכבים, בפי' עשרה יוחסין (ע"ו). כדאיתא התם בהדיא: ויגיד עליו רעו: תמר, בת יפת תאר היתה. ובדאי, מביאה ראשונה נתעברה. דאי אחר כל המעשים, בת ישראלית היא כאבשלום, ואסורה היתה לאמנון. וא"כ, על כרחין: היו ארבע מאות נשים, מדי' מאות מלחמות, בין כל ימיו. שהרי אין לבא על שתים, במלחמה אחת. וזה היה מותר: בין למלך בין להדיוט. ואין כאן משום רבוי הנשים: שהרי לא נשא אותן, רק שבא עליהן ביאה ראשונה, ושלחן. וכן כתב רבינו מאיר הלוי ז"ל. אבל לנו פירוש נאה בזה: שלא היו בניו, אלא בני ביתו, או שנתגדלו בביתו. ולשון: היו לו לדוד; כמו: הגבורים אשר לדוד + כבר פי' כן רש"י בקדושין שם בד"ה בני יפת = יפת תואר =. ועי' בתוס' רי"ד (קדושין כ"א): בד"ה בביאה ראשונה. + וסרה הקושיא. ועוד, אם קושיא היא: לקשי מר לנפשיה! שאם היו פילגשיו, שיחדם לו אחר שלקחם במלחמה; הרי עבר בלא ירבה, לדעת הרב ז"ל: שהפלגשים בכלל. ועוד, דאף בלא קדושין, לאחר כל המעשים: אשתו היא; כדכתיב: ולקחת לך לאשה. ואמרו ז"ל: לקוחין יש לך בה, והתורה הקנתה לו; כמ"ש הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל, בפ"י התורה שלו. וא"כ, הרי עבר: בלא ירבה; אלא דקושיא מעיקרא, ליתא. אמנם, אחרי שכתב הרב ז"ל, בספר שופטים: שהפלגש בלא קדושין; נראה
- 175
- 180
- 185
- 190
- 195

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

- 200 לדעתו: שאסור ההדיוט בלאו: דקדשה. שהרי היא מכינה עצמה לביאה, בלא קדושין. והתר המלך לדעתו, נראה לי: שמתורת משה רבינו, לא למדנו; מתורת שמואל הנביא, למדנו. ממה שכתוב בפרשת מלך: ואת בנותיכם יקח וכו'. וכיון שיש רשות למלך ליקח נשים ופלגשים כרצונו, מאשר יבחר; שכן כתב בפר*ק ההוא; א"כ לא נחשבה לזונה בשביל זה: שהרי מחקי המלוכה הוא זה! אדרבה! אם היתה מונעת עצמה ממנו, היתה עושה שלא כדין. ומאי דקשיא לי למר, אדמקשי תלמודא (סנהדרין שם כ"א/א) יחוד מדאורייתא הוא? מרמז לקשי על הפנויה, ממקרא מלא. הא לא קשיא. דאמאי דקאמר ברישא, מקשי. ועוד, דהוה מצי לתרוצי: מאי: על הפנויה? על יחוד של פנויה. וה"ק: גזרו על היחוד של עריות, ועל הפנויה ג"כ, שתהיה אסורה ביחוד. להכי מקשי: מיחוד של עריות. ואצטריך לתרוצי: לישנא דרב יהודה. ועוד, דהוה מצי לתרוצי: דעל ביאת פנויה באונס, גזרו. וכמעשה שהיה. ולא היתה אסורה בלאו; שכיון שנאנסה, אינה קדשה. ואדרבה! מהתם קצת ראייה: שיש בפנויה אסור תורה. דמדקאמר: גזרו על יחוד של פנויה; משמע דעל ביאת פנויה, לא גזרו, שכבר היתה אסורה +עיי לעיל (סי' שצ"ה).
- 210 ומה שחדש כבודך, בההיא דבפרק החולץ (ל"ז): ואי בעית אימא: רבנן, יחודי בעלמא הוא, דמיחדי להו. שרוצה לומר: בלא קדושין, ובלא חופה וברכה. דכיון: דלמהווי: פת בסלו; בעלמא, הוא; הויה לה ברכה לבטלה. נראה שהדבר אמת: שלא היה בנשואין. ולא מטעם: הברכה; שכיון שהיא חופה גמורה, להיות כאשתו לכל דבר, ומותרת לו, ואסורה לאחרים; לאו ברכה לבטלה היא. והשוטח את המסוכנת, אע"פ שאין דעתו לאכלה, מברך על השחיטה. אבל מטעם אחר הוא, שנראה: שגם היחוד היה אסור; שכיון שצריכה להמתין ז' נקיים, אפילו היחוד היה אסור, שהרי לא בעל; כדאיתא בריש כתובות (ד'). ואע"פ שאין זו נדה ודאית; כ"ש דקילא ליה, ואתי לזלזולי בה. ועוד, שכיון שאינה ראויה לביאה בשעת החופה, לאו חופה היא; לדעת קצת מפרשים ז"ל; דבעי חופה ראויה לביאה. ואע"פ שאין דבריהם נכונים, מ"מ לכתחלה: אין להכניסה לחופה. וכן הסכימו הגאונים ז"ל. אבל נראה, שפי': יחודי בעלמא; רוצה לומר: שהיו מיחדים ומכניסין אותן להנשא להם, אם רצו. ולא היו נושאים אותן, ולא מתיחדים עמהם כלל; אלא מתנים עמהן: להנשא להם, אם ירצו. ובזה היה יצרם נח, כיון שהיתה אשה מוכנת להם בעיר, להנשא כל זמן שירצו. ופי': מאן הויה ליומא לנשואין; קאמר, כדקס"ד מעיקרא. שהתנאי לנשואין הוא. וגם אפשר: שמקדשין היו. ולפי פי*רוש זה, אין ראייה לדבריך.
- 220 ומה שכתבת: שאדם אסור בפלגש חברו, אף בלא קדושין; ופירשנו דבר זה מבני נח: שאסורה להם ביחוד. אפשר דלבני נח עצמם, אין פלגש חברו אסורה: דבעולת בעל יש להן. כלומר: בעולה לשם אישות; ולא בעולה לשם פלגשות. וכן: ולא באשת חברו; אמרו; בפלגש חברו; לא אמרו. וההיא (דסנהדרין נ"ח): דבן נח שיחד שפחה לעבדו; כשבא עליה העבד לשם אישות. ואעפ"כ, אינו חייב עד שיתפרסם הדבר; דקרו לה: רביתא דפלגני. וכן פירשי רש"י ז"ל: בשבא עליה העבד. אלא שכתב: שאינה אלא כביאת זנות, ונהרג עליה משום גזל. אבל בשאר בן נח: ביאה לשם אישות; בעינן. ואפשר: דחופה נמי בעינן בהו; לפרסום בעלמא;

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

או, דקרו לה: אתתא דפלניא. אלא שנכנסה לחופה ולא נבעלה, אין להם. ובישראל (בישראל) נמי: ביאה לשם אישות, נהרג עליה; דהיינו קדושי ביאה. ואף אם נאמר: שבן נח אסור בפלגש חברו; גם ישראל אסור בפלגש חברו, אף בלא קדושין. ולא מדין היחוד, אלא מפני אסור הקדשה. ואף למיחוד, אסורה: מפני אסור זה. ולא קשיא ההיא: דמי איכא מידי, דלעובד כוכבים וכו' (שם / מסכת סנהדרין / נ"ט)? ומ"ש: דמאשת רעהו; פרט לאשת אחרים; לא ממעט, אלא מיתה. כבר דחה הרמב"ן ז"ל סברא זו, בשתי ידים, בפ"ק דקדושין (כ"א). ותירץ: ההיא, דאשת יפת תאר. ולדבריך, שאין במיוחדת שום אסור, והיא א"א גמורה, מותרת לכהן; אפילו לרבי אלעזר דאמר: פנוי הבא וכו' / על הפנויה עשאה זונה / (יבמות נ"ט:). וזה חדש. ועוד קשה: מה שהעלו בפי המדיר (ע"ד): שהמקדש בפחות משוה פרוטה, ובעל, שהיא מקודשת. והוכיחו המפרשים ז"ל: שהיא מקודשת דאורייתא, ואין חוששין לקדושי שני; מטעם: אדם יודע שאין קדושין בפחות משוה פרוטה, ובעל לשם קדושין; שאין אדם עושה בעילתו, בעילת זנות. ואם אין בזה אסור תורה כלל, איך סמכו על חזקה זו, שלא לחוש לקדושי שני? ואף אם נאמר: שאין אדם עושה בעילתו, בעילת זנות; אפי' זנות דרבנן; אכתי נימא: דגמר ובעל לשם יחוד, ואין כאן זנות. ואעפ"י שהתחיל בקדושין, הרי גם זו מקודשת, אלא שאין בה מיתה. והיה להם לחוש לזה: להצריכה גט משני. אלא שכל ביאת פנויה, אסורי' לפחות מדרבנן, ואפי' המיוחדת! וידעתי: שהרב רבינו משה בן נחמן ז"ל התיר המיוחדת. ויותר נראין דברי האוסרין. וכבר נראה מדברי הראב"ד, שהוא מן האוסרין. שכתב: המיוחדת לאיש אחד, אין בה: לא מלקות, ולא אסור לאו; והיא הפלגש וכו'. נראה מדבריו: מלקות ואסור לאו, הוא דליכא. הא: אסור עשה, או אסורא דרבנן; מיהא איכא. וההיא ברייתא דספרי; אף אם יהיה פירושה כדברי הרי"ט ז"ל; אין ראייה משם, כי אם להתירה מן התורה. ועדיין היא אסורה, מגזרת בית דינו של דוד. אבל נראה לי: שהטבת לראות, כשלא פרשת אותה, כדבריו. לפי שלשון: מעשה יחידי; מצאנוהו בספרי, ג"כ גבי יפת תאר. ואי אפשר לפרשו, כאשר פירש הוא כאן. והוא שאמרו שם / ספרי / (סדר תצא סי' רי"ד): תחת אשר עניתה; אפילו לאחר מעשה יחידי. ורצה לומר: שמיד אחר ביאה ראשונה, מוזהר עליה באסור: עמור ומכירה. אף כאן, יהיה פי': שבפעם אחת, דרך מקרה: שלא הכינה עצמה לכך; אינה בלאו הזה. אבל ביותר מכאן, אין זה מקרה. כי המקרה לא יתמיד, אבל היא בחזקת: שהכינה עצמה לכך. ובתרי זמני הויא חזקה. ומעתה, הרי תמלא הארץ זמה, ואפי' באדם אחד מיוחד: דכי היכי דמפקרא נפשה לגבי האי, מפקרא נמי לאחרני. ותהיה הברייתא הזאת, כפי הפירוש הזה, כדברי הרמב"ם ז"ל. ומה שאמרת: דאתיא דלא כרבי אלעזר; אפשר הוא, אבל אינו הכרח. דאפשר דרבי אלעזר יודה: שאינה בלאו הזה; אלא שאף על פי כן, אסורה לכהן. ומכל מקום, על כרחין סבירא ליה: שיש בה אי זה אסור מן התורה; אפילו במעשה יחידי, דרך מקרה. דאם לא כן, למה עשאה זונה, אפי' לאסרה לכהן. ויהיה האסור לדעתו: עשה: דכי יקח. 230 235 240 245 250 255

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

ומה שהוקשה לך: מעצת אחיתופל לאבשלום, לבא אל פלגשי אביו: אם הפלגש היא בקדושין? אני תמה: איך יקשה לך זה במי: שמשיא עצה לבן, לרדוף אחר אביו, להרגו; ושילחמו ישראל איש באחיו, ואיש ברעהו; שלא כדין. ולהיותם מורדין במלך, משיח ה', ע"פ נביא. וכשאמר: והכיתי את המלך לבדו; כתיב: וישר הדבר בעיני אבשלום, ובעיני כל זקני ישראל. ולמה לא יקשה לך ג"כ, ביהויקים, שהיה עובד עבודה זרה, לעיני השמש והירח. ואנשי דורו לא מיחו בידו. ואם היו צדיקים גמורים, כאמרם ז"ל (סנהדרין ק"ג): בקש הקב"ה להחזיר את העולם, לתוהו ובהו, מפני יהויקים. נסתכל בדורו, ונתקררה דעתו. וכל שכן, בענין אבשלום; שהיה כדי להחזיק יד אשר, אתו; בהיותו נבאש את, אביו, וגדול כח המחלוקת. ומה שהבאתי ראה מלשון רש"י ז"ל בפ"י החומש; הוא מדמסיים בה: כדאמרין בסנהדרין, בנשים ופלגשים דדוד. נראה שכן היא גרסא של הרב שם, בפ"י כהן גדול, ומה שכתב הראב"ד ז"ל: דדוד היו לו פלגשים, טרם מעשה דאמנון ותמר; הוא מדכתיב: ויקח דוד עוד פלגשים וכו'. ומלשון: עוד; נראה שכבר היו לו פלגשים, הוסיף עליהן. דעוד; קאי נמי: אפלגשים; דהא סמיך ליה.

ומה שכתבת, שהנאני דבריך; שאמרת: שהיא מותרת גמורה, רק שלא קיים מצות אישות. עד שכתבתי: שעובר על מצות עשה; כאלו לובש טלית בלא ציצית. והתנצלת שלא היה כן דעתך; רק שקראת אותה: מצות עשה; בשתוף השם לבד. רק שאמרה תורה: אסור פנויה לשוק, לחייב עליה מיתה. כך הוא דינו, ובזה תקרא: מצוה כמו: גרושין, ושחיטת חולין. ואמרת: כי היה לבעבור נסות; לא נסיתי באלה, כי הנסיון סכנה. ואני לא תקעתי עצמי: באסור הפנויה; בדבר אחר. אבל אמרתי שהיא אסורה: אם בלאו לר"ם ז"ל; אם לראב"ד ז"ל ולחולקים עליו: באסור עשה; או לכל הפחות: מגזרת בית דינו של דוד. דאף אם אינה קדשה; מ"מ פנויה היא. ולא אמרתי אסור העשה, מפני מה שבא בכתבך. אבל כבר קדמך אחד קדוש, מדבר בצדקה. רב הוא, בעל מגיד משנה. שאחרי כתבו: דברי הר"ם ז"ל בלאו דקדשה, ודברי החולקים עליו; כתב אחר כן, זה לשונו: ואי אפשר לומר: שכתוב זה, הוא כדברי המתרגם: שהוא אזהרה לשפחה. והבא על האשה שלא לאישות, עובר בעשה. דרחמנא אמר: כי יקח איש אשה ובעלה; כשירצה לבא עליה, יהיה באישות. עכ"ל. הנה זה הרב /המגיד משנה/ ז"ל סובר: שהיא בעשה. ובודאי: שלקחת אשה בקדושין, מצות עשה; ואינה דין לבד. שהרי תקנו בה ברכה, כשאר המצות. ואע"פ שלא תקנו הברכה במטבע קצר, כשאר ברכת המצות; היא להיות במצוה זו, קדושה יתרה לישראל, בענין הזווג. והיא כעין ברכת השבח. ולפי דבריך: אין כאן מצוה כלל. שהרי ביחוד לבד, היא אשת איש גמורה; ואין הקדושין עושין: רק חיוב מיתה לבא עליה. ולמה תקנו ברכה, על מצוה כזו: שהיא דין לבד, לחיוב מיתה הנואף, ולא לדבר אחר? אלא שהיא מצוה גמורה. ולא דמי לגרושין, שהיא דין לבד. שהרי יש גרושין: ששנאו המשלח, והמגרש אשתו ראשונה; אפי' מזבח מוריד עליו דמעות. ואף בגרושין תניא בסוף גטין: שאם היתה יוצאה, וראשה פרוע, ורוחצת במקום שבני אדם רוחצים שם; מצוה מן התורה לגרשה, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר, וכתב לה וכו'. ואם נשאה אחר, גדול ענשו. שנאמר: כי ימות האיש האחרון. הנה שאף ע"פ שמצוה זו

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

היא דין, הנה יש בה מצוה ממש; אלא שאין מברכין על הקלקלה. כמו שאין הכהן המשקה את הסוטה, מברך; ולא החולץ את יבמתו, ודומיהן. ומנא ליה למר: שהאוכל נבלה, או אבר מן החי, לא עבר על עשה: דזבחת; כיון שהוא אוכל בלא שחיטה; אעפ"י שיש באכילתו לאו מצד אחר. ואף אם יהיה כן בשחיטה, וכן בגרושין. ומה שאמרו: מצוה מן התורה לגרשה; אסמכתא בעלמא. מנא ליה למר: שמצות: כי יקח; דומה לאלו, ואינה דומה: לטלית בלא ציצית. או לאוכל בלא נטילת ידים, שעובר על מצות עשה דרבנן. וכיון שמצינו שב"ד של דוד גזרו על יחוד הפנויה, נראה: שהביאה, יש בה אי זה אסור מן התורה. ואם אינה בכלל: קדשה; היא בעשה הזה. אלא שהכריחך לזה, לומר: שאין בה מצוה, רק שהיא דין לבד, לחייב מיתה הנואף: סברתך בירושת בני נח. ואני אומר על ירושה כזו; הבאה ממקום אחר: שאדם מתנה עליה, שלא יירשנה.

290

... 295

כסא כבוד, תורת האדון, יכון. ושלומו יגדל; כימי השמים על הארץ, כן יאריך. על אויביו, יתגבר; על במותימו, ישליך נעלו, והדריך. כנפשו החשוב, ונפש נשבר ונדכה, קטין וחריך. נאמנך, יצחק ב"ר ששת.

שו"ת הריב"ש סימן תכה

ומה שהוקשה לך על הרשב"א והראב"ד ז"ל: איך לא הזכירו בספריהם, רק אשתו נדה? יכלנא לשנויי לך: דברו בהווה. וכן בדברי רז"ל, במס' מכות (י"ד): בא על ה' נשיו נדות בהעלם אחת. מיהו, שנויי דחיקי, לא משנינא לך. אבל הטעם הוא: כי דבריהם היו ללמד דעת את העם: איך יתנהגו עם נשותיהם, בטומאתן ובטהרתן. ולא היו צריכין לזה, בפנויה: שהרי ביאת הפנויה, אסורה אף שלא בימי נדתה, לדברי הרמב"ם ז"ל מן התורה. ויש בה מלקות: כל שהכינה עצמה לכך. רוצה לומר: להבעל בדרך זנות. והרי היא בכלל קדשה, אע"פ שאינה יושבת בקובה של זנות, ולא הפקירה עצמה לכל. ולדברי החולקים עליו, ואומרים: שאין בביאת הפנויה: לא לאו, ולא מלקות; מ"מ יש בביאתה, אסורא דרבנן. שהרי גם יחודה של פנויה, אסור מגזרת ב"ד של דוד. כל שכן, ביאתה! גם יש מי שאומר: שיש בביאת הפנויה, אסור תורה; אף אם אין בה: לאו, ולא מלקות. והוא אסור עשה: דכי יקח איש אשה, ובעלה; אמרה תורה. כשירצה לבעול, יבעול בקדושתו. ויש מי שהתיר: ביאת הפנויה; כל שהיא מיוחדת לו לבדו. ואמרו: שהיא הפלגש. ואף זו אסרה הרמב"ם ז"ל, להדיוט, ולא התירה: כי אם למלך. כמו שכתוב בספר שופטים. והדברים עתיקים. ואין כאן מקום להאריך. מ"מ, אין מי שיתיר לגמרי: ביאת פנויה בזנות. ומה שמורגל בפי ההמון: פלוני'ת פנויה מותרת. אמת הוא: שמותרת ע"י נשואין. וכן בזנות, אין בה זיקת הבעל. ומספר גיטה, נלמוד; שכך כתב לה: הרי את מותרת לכל אדם. אבל אם הם רוצים לומר: שמותרת לגמרי, אפ"י בזנות, ושאין בה אפילו אסורא דרבנן; טעות הוא בידם. שהרי אף ביחודה, יש אסור מגזרת בית דינו של דוד. וכל שכן, בביאתה. ולזה, היו דברי הראב"ד והרשב"א ז"ל בספריהם: באשתו נדה; שאין דבר אחר גורם לה

300

305

310

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

קידושין פרק ראשון – דף מספר 30

בס"ד, כ"ז בשבט תשס"ט

315 להאסר; אלא אסור נדה. אבל בפנויה, לא היו צריכין לדבר בה כלל. שהרי אפילו בלא עת נדתה, ביאתה אסורה: אם מדאורייתא, אם מדרבנן. ויחודה ג"כ אסור, מגזרת בית דינו של דוד. ולהסתכל בה, ג"כ דרך זנות, אסור מדרבנן. ואסמכוה לפסוק: ונשמרת מכל דבר רע; כמש"כ בסמוך. אלא שאע"פ שהכל מדרבנן, גדול עון העובר, כשהיא נדה, משאינה נדה. לפי שבזו: הוא סייג וגדר, לדבר שיש בו כרת; ואין כן, כשאינה נדה. ומה שהוקשה לך: איך חז"ל הניחו שום קדשה בעולם, שהרי אינן מטהרות עצמן. חלילה שחז"ל יניחו קדשה, ויתירוה! ואף אם תהיינה טובלות לנדותן. והכתוב צווח. לא תהיה קדשה מבנות ישראל. וכתב הרמב"ם ז"ל: שהיא אזהרה לה, ולהבא עליה. והרמב"ן ז"ל כתב, בפ"י התורה: שהיא אזהרה לב"ד, שלא יניחו בנות ישראל להפקיר עצמן, לישב בעינים על הדרך, או בקובה של זנות, לזנות לכל יבא. באו ונצווה על דורנו, שאין דומה יפה. וגדולי הדור, העלם יעלימו את עיניהם, פן יכשלו בני פריצי עמנו, בנכריות, ותצא אש, ומצאה קוצים, ונאכל גדיש. והקדשות שהיו בימי חז"ל, שלא ברצון חכמים היו. אדרבה! היתה גזרה, ושמד: לגזור עליהם כן. כמו שאמרו (בע"ג י"ז): על רבי חנינא בן תרדיון: שגזרו על בתו, לישב בקובה של זנות. ...

320

325

והארכת, במה שלא הי' צריך, למען השלים דרושך, ולמלאת מבוקשך. ואתה שלום. כחפצך, וחפץ דורש שלומך; נאמנך, יצחק ב"ר ששת זלה"ה.